

KAI KURIE VAGYSTĖS KRIMINALIZAVIMO PROBLEMINIAI ASPEKTAI LIETUVOS IR KITŲ UŽSIENIO ŠALIŲ BAUDŽIAMUOSIUOSE ĮSTATYMUOSE

Doc. Dr. Andželika Vosyliūtė¹, Doc. Dr. Albertas Milinis²
DOI: <https://doi.org/10.7220/2029-4239.22.3>

SANTRAUKA

Straipsnyje nagrinėjamas vagystės kriminalizavimas Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose, pateikiama vagystės sąvokos istorinė apžvalga, analizuojamas objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių taikymas kriminalizuojant vagystę. Atliekant sistemingą baudžiamosios teisės teorijos ir teismų praktikos analizę, identifikuojami kai kurie probleminiai vagystės kriminalizavimo Lietuvos baudžiamajame kodekse aspektai ir formuluojami pasiūlymai vagystės kriminalizavimo tobulinimui. Rengiant šį darbą, buvo naudotos Lietuvos ir kitų užsienio šalių baudžiamaisiais įstatymais, teisės aktais, analizuojami lietuvių, rusų ir anglų teisininkų mokslininkų darbai, kurie yra susiję su aptariama tema. Šiame darbe, be kita ko, yra analizuota teismų praktika, kuri susijusi su kai kurių pagrindinių vagystės požymių nustatymo problematika. Darbe yra lyginamos užsienio šalys bei pabrėžiama, kiek ir kokie požymiai taikomi apibrėžiant vagystę minėtų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose. Šio darbo tikslas yra atskleisti vagystės kriminalizavimą Lietuvos BK, nustatyti tokio kriminalizavimo privalumus ir trūkumus. Šiame tyrime yra pateiktos išvados, kurios padės geriau suprasti esmę. Išvados minėtina, kad lyginant vagystės sąvoką su kitų užsienio šalių baudžiamaisiais įstatymais, vagystė dažniausiai suprantama taip pat kaip ir pagal Lietuvos baudžiamąjį įstatymą, tik išskyrus Rusijos ir Ukrainos baudžiamuosius įstatymus. Taip pat, pažymėtina, kad vagystės dalyko išplėtimas nėra tikslingas, tačiau diskutuotina dėl siauresnio vagystės dalyko nustatymo. Pabrėžtina, kad, norint pasiekti tinkamą vagystės reglamentavimą Lietuvos baudžiamajame įstatyme, būtų tikslinga Lietuvos BK

¹ Autorė yra Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Baudžiamosios justicijos katedros Docentė, Socialinių mokslų (teisės) daktarė.

² Autorius yra Vytauto Didžiojo universiteto Teisės fakulteto Docentas, Socialinių mokslų (teisės) daktaras.

178 straipsnio 1 dalies dispozicijoje įtvirtinti vagystės subjektyviosios pusės požymį –
pasisavinimo tikslą.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI

Vagystė, kriminalizavimas, nuosavybė, žala, turto užvaldymas, teisminė praktika.

ĮVADAS

Lietuvoje ir kitose užsienio valstybėse viena iš dažniausių nuosavybei padaromų nusikalstamų veikų yra vagystė. Statistikos duomenimis, vagystės Lietuvoje pastaraisiais metais sudaro daugiau nei ketvirtadalį visų užregistruotų nusikalstamų veikų: 2008 m. – 49 proc., 2009 m. – 46 proc., 2010 m. – 48 proc., 2011 m. – 46 proc., 2012 m. – 39 proc., 2013 m. – 37 proc., 2014 m. – 38 proc., 2015 m. – 36 proc., 2016 m. – 38 proc., 2017 m. – 31 proc., 2018 m. – 26 proc.³ Įvertinus šiuos duomenis, pastebima tokia tendencija: vagysčių lyginamoji dalis nuo 2008 m. iki 2019 m. su tam tikrais svyravimais mažėjo, tačiau ir šiandien vagystės užima gana ženklų vietą registruojamų nusikalstamų veikų sistemoje. Ši statistika neapima administraciniu nusižengimu laikomų vagysčių, Lietuvoje dominuojančių tarp nusižengimų, kuriais kėsiniama į nuosavybę. Be to vagysčių rūšys yra gana įvairios (smulkioji, nedidelės arba didelės vertės turto, atvirosi ar slaptoji, įsibraunant į patalpą ir pan.), o jų padarymo būdai nuolat „tobulėja“. Įstatymų leidėjas, įvertinęs tam tikras aplinkybes (vagystės dalyko ypatumus, vagystės padarymo vietą, būdą, tam tikros vagystės rūšies paplitimą ir pan.), kai kurias vagystes laiko pavojingesnėmis ir už jas nustato griežtesnį baudžiamumą. Tai daroma nustatant skirtingą teisinės atsakomybės rūšį (administracinę ir baudžiamąją) arba atsakomybę už vagystę diferencijuojant vienos teisės šakos (baudžiamosios teisės) rėmuose (pavyzdžiui, vagystė skirstoma į baudžiamąjį nusižengimą ir nusikaltimą ir pan.). Įtvirtinant baudžiamąją atsakomybę už vagystę, įstatymų leidėjas nustato esminius, pagrindinius vagystės požymius ir juos formalizuoja baudžiamajame įstatyme, t. y. kriminalizuoja vagystę. Baudžiamosios teisės doktrinoje teigiama, kad veikos kriminalizavimas – tai požymių, kurie sudaro nusikalstamos veikos sudėtį, atrinkimas ir jų įtvirtinimas baudžiamajame įstatyme konstruojant straipsnių dispozicijas, todėl kriminalizuojant veikas labai svarbu baudžiamajame įstatyme suformuluoti aiškius ir konkrečius nusikalstamos veikos sudėties požymius, kad jie negalėtų būti aiškinami dviprasmiškai⁴. Vienas iš esminių principų kriminalizuojant veiką baudžiamajame įstatyme reikalauja, kad veikos teisinis apibūdinimas kaip nusikalstamos baudžiamajame įstatyme turi būti tikslus ir aiškus⁵. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą konstatavo, kad konstitucinis teisinės valstybės principas

³ Informatikos ir ryšių departamento prie VRM statistinės ataskaitos duomenys apie ikiteisminio tyrimo įstaigose užregistruotas nusikalstamas veikas (Forma 3Ž-ITĮ), (Forma-1Ž) // <https://www.ird.lt/lt/paslaugos/nusikalstamu-veiku-zinybinio-registro-nvzr-paslaugos/ataskaitos-1/nusikalstamumo-ir-ikiteisminiu-tyrimu-statistika> /view_item_datasource?id=7610&datasource=30608 (žiūrėta 2019-03-12).

⁴ A. Abramavičius, et al. Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 1 knyga. Vilnius, 2019. P. 172

⁵ G. Švedas. Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje. Vilnius, 2006. P. 27.

suponuoja reikalavimą įstatymų leidėjui ir kitiems teisėkūros subjektams, kad įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, užtikrinančios teisės sistemos nuoseklumą ir vidinę darną (Žin., 2006, Nr. 7-254). Europos žmogaus teisių teismas ne vienoje byloje, aiškindamas esminį baudžiamosios teisės principą *nullum crimen, sine lege, yra pabrėžęs, kad „bet kuris nusikaltimas turi būti tiksliai nustatytas įstatyme, be to būtina, kad kiekvienas galėtų suprasti iš straipsnio teksto, kokie veiksmai ar neveikimas gali užtraukti baudžiamąją atsakomybę“*⁶. O. Fedosiukas pažymi, kad svarbiausias baudžiamųjų įstatymų kokybės rodiklis turėtų būti aiškumas, koks konkrečiai nusikalstamas elgesys kriminalizuojamas, neabejotinas šio elgesio pavojingumas ir tikras įsitikinimas, kad į jo definiciją neįtraukta to, ko nesiekama kriminalizuoti⁷. Kalbant apie vagystės, numatytos Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 178 straipsnyje, įstatyminių reglamentavimų šio tikslumo ir aiškumo pasigendama.

Lietuvos baudžiamojo kodekso (toliau Lietuvos BK) 178 straipsnis vagystę apibrėžia kaip svetimo turto pagrobimą. Baudžiamosios teisės teorijoje ir teismų praktikoje yra išskiriama daugiau pagrindinių vagystės požymių nei Lietuvos baudžiamajame įstatyme. Kai kurių kitų užsienio šalių baudžiamieji įstatymai vagystei apibrėžti taip pat reikalauja daugiau požymių. Teismų praktikos analizė svetimo turto pagrobimo byloje rodo, kad Lietuvos teismų praktika nagrinėjant minėtas bylas irgi yra nevienoda. Todėl pritariama kai kurių mokslininkų (P. Veršekio) nuomonei, kad atsakomybę už netikslų veikos kvalifikavimą turi prisiimti ne tik teisės taikytojai, bet ir teisėkūros subjektai. Būtent nuo teisėkūros subjektų pirmiausia priklauso, kad nusikalstamos veikos sudėtis atitiktų savo paskirtį⁸. Lietuvos ir kitų užsienio šalių baudžiamosios teisės teoretikų A. Drakšienės, O. Fedosiuko, N. A. Lopašenkos, A. I. Boicovo, V. I. Plochovos, V. V. Vieklenco, A.T.H. Smito ir kt. darbuose atskleidžiami tam tikri vagystės sampratos aspektai, nagrinėjami vagystės kvalifikavimo ypatumai, tačiau vagystės kriminalizavimo aspektai nėra išanalizuoti.

Tinkamas vagystės požymių formalizavimas baudžiamajame įstatyme turi ypatingą praktinę reikšmę – padeda atskirti vagystę kaip nusikalstamą veiką nuo nenusikalstamos. Netikslus vagystės požymių formalizavimas neretai lemia neteisingą asmens nubaudimą, klaidingą vagystės kvalifikavimą, neteisingos bausmės kaltinamajam paskyrimą, nevienodą baudžiamojo įstatymo supratimą bei taikymą.

Šio darbo tikslas įvertinti, ar įstatymo leidėjas, kriminalizuodamas vagystę Baudžiamojo įstatymo Specialiosios dalies 178 straipsnio 1 dalies dispozicijoje, atrinko ir suformulavo aiškius ir tinkamus šios veikos požymius, atkleisti tam tikrus vagystės kriminalizavimo privalumus ir trūkumus. Šiam tikslui pasiekti buvo keliami šie uždaviniai: pateikti vagystės sąvokos istorinę apžvalgą, atlikti išsamią vagystės požymių kriminalizavimo Lietuvos ir kitų užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose analizę. Analizuojant teismų praktiką identifikuoti probleminius

⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas „Dėl Administracinių teisės pažeidimų kodekso 163(2) str. 5 ir 6 dalies atitikties Konstitucijai“. Valstybės žinios, 2005, nr. 134-4819.

⁷ O. Fedosiukas. Dirbtinis kriminalizavimas kaip teisinės praktikos patologija. Baudžiamojo justicija ir verslas. Recenzuotų mokslinių straipsnių baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso klausimais rinkinys. Vilnius, 2016. P. 38.

⁸ Veršekys P. Nusikalstamos veikos sudėties požymio samprata ir ją lemiantys veiksniai. ISSN 1392-1274. Teisė, 2012 82.

vagystės požymių formalizavimo Lietuvos BK 178 straipsnio 1 dalies dispozicijoje aspektus ir suformuluoti pasiūlymus vagystės kriminalizavimui tobulinti.

Nors Lietuvos BK 178 straipsnio 1 dalies dispozicija neapima visų vagystės sudėties požymių, kurie yra pakankami kvalifikuoti veika kaip vagystę (antai, vagystės požymiai, kurie nepatenka į BK 178 straipsnio dispoziciją, yra įtvirtinti BK bendrosios dalies straipsniuose (subjekto fizinio asmens amžiaus, kaltės ir pakaltinamumo požymiai) arba specialiosios dalies skyriaus pavadinime (vagystės objektas), tačiau dauguma vagystės sudėties požymių yra įtvirtinti BK 178 straipsnio 1 dalies dispozicijoje (veika, dalykas, padariniai). Todėl nekvestionuojant kitų vagystės sudėties požymių svarbos, dėl darbo apimtys, šiame straipsnyje aptariamas tik nekvalifikuotos vagystės kriminalizavimas.

Ruošiant straipsnį naudotasi Lietuvos ir kitų užsienio šalių baudžiamaisiais įstatymais, teisės aktais, analizuojami lietuvių, rusų ir anglų teisininkų mokslininkų darbai, susiję su aptariama tema. Darbe taip pat analizuota teismų praktika, susijusi su pagrindinių vagystės požymių nustatymo problematika.

Siekiant atskleisti vagystės kriminalizavimą Lietuvos BK, nustatyti tokio kriminalizavimo privalumus ir trūkumus, naudojami analizės, lyginamasis, istorinis, sisteminis ir kritikos metodai.

VAGYSTĖS SĄVOKOS ISTORINĖ APŽVALGA

Vagystė kaip nusikalstama veika buvo žinoma ir senovės Romoje, tačiau tais laikais ji buvo suprantama gerokai plačiau nei dabar. Romėnų *furtum*, be tų atsitikimų, kurie dabar laikomi vagyste, apimdavo dar daug kitų: pagrobimą, sukčiavimą, patikėtų daiktų ar radinių pasisavinimą⁹. Tokia plati vagystės sąvoka buvo vartojama ir kanonų teisėje. Pirmą kartą aiškiai juridškai vagystę apibrėžė germanų teisė – kaip niekingą darbą, svetimo daikto neteisėtą paėmimą slapčia. Beveik visų šalių baudžiamieji įstatymai perėmė germanų teisės apibrėžtą vagystės sąvoką ir atskyrė ją nuo kitų nusikalstamų veikų: plėšimo, sukčiavimo, prievartavimo¹⁰. Tarpukario Lietuvoje, išskyrus Klaipėdos kraštą, galiojęs Baudžiamasis statutus vagystę traktavo kaip slaptą ar atvirą svetimo kilnojamojo turto pagrobimą turint tikslą pasisavinti. Pagrindinis šio apibrėžimo skirtumas nuo įtvirtinto kai kurių kitų šalių (pavyzdžiui, Vokietijos) baudžiamuosiuose įstatymuose buvo tas, kad jame vartojama ne „daikto“, bet platesnė „turto“ sąvoka. Vėlesniais laikotarpiais Lietuvoje vagystės sampratai darė įtaką keletas aspektų. Visų pirma dėl skirtingo atskirų nuosavybės formų juridinio statuso sovietiniu laikotarpiu Lietuvoje egzistavo dvi vagystės sampratos: slaptas valstybinio ar visuomeninio turto pagrobimas, turint tikslą jį pasisavinti, ir slaptas asmeninio piliečių turto pagrobimas, turint tikslą jį pasisavinti¹¹. Antra, įstatymo leidėjo pozicija – išskirti ar neišskirti atvirąją vagystę kaip savarankišką nusikaltimą, taip pat lėmė vagystės sampratą. Pavyzdžiui, tarpukario Lietuvoje galiojęs Baudžiamasis statutus nenumatė atvirosios vagystės kaip savarankiško nusikaltimo, todėl už vagystę atsakė tas, kas buvo slapta arba atvirai pagrobęs svetimą kilnojamąjį turtą, norėdamas jį pasisavinti. Pagal 1926 m. RTFSR BK ir Lietuvos 1961 m. BK iki 1994 m. liepos 19 d. atviroji vagystė laikyta savarankišku nusikaltimu, todėl ji buvo suprantama tik kaip slaptas svetimo turto

⁹ V. Stankevičius. Baudžiamoji teisė. Paskaitos. Kaunas, 1925. P. 171.

¹⁰ A. Drakšienė, E. Stauskienė. Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose. Vilnius, 1998. P. 37.

¹¹ Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. (Vilnius, 2001), p. 344.

pagrobimas¹². 1994 m. liepos 19 d. įstatymu buvo sugrįžta prie tarpukario Lietuvos Baudžiamojo statuto nuostatų – atsisakyta atvirosios vagystės kaip savarankiško nusikaltimo reglamentavimo. Pagal Lietuvos BK 271 straipsnį vagystė – tai slapta ar atviras svetimo turto pagrobimas, to meto baudžiamosios teisės doktrinoje apibrėžiama kaip slapta ar atviras, neatlyginamas svetimo turto pagrobimas, turint tikslą jį pasisavinti¹³. Tokia vagystės sąvoka išliko ir priėmus 2000 m. BK¹⁴. 2007 m. įstatymų leidėjas nusprendė sugriežtinti baudžiamąją atsakomybę už atvirai padarytą vagystę ir visiškai pagrįstai pasirinko kitokį būdą nei taikytas pagal iki tol galiojusius įstatymus: atviras svetimo turto pagrobimas nėra įtvirtinamas kaip savarankiškas nusikaltimas, bet numatomas kaip kvalifikuojantis požymis to paties straipsnio antroje dalyje (BK 178 straipsnio 2 dalis). Šiuo metu, priklausomai nuo vagystės padarymo būdo (atvirai ar slaptai), skiriamos pagrindinė ir kvalifikuota vagystės sudėtys. Taigi nors įstatymų leidėjas pagrobimą atvirai laiko pavojingesne veika, bendrąja prasme vagystę sudaro ir slapta, ir atviras svetimo turto pagrobimas.

VAGYSTĖS KRIMINALIZAVIMAS (POŽYMIŲ FORMALIZAVIMAS) LIETUVOS IR KITŲ ŠALIŲ BAUDŽIAMUOSIUOSE ĮSTATYMUOSE

Baudžiamąją atsakomybę už vagystę įstatymų leidėjas reglamentuoja Lietuvos Respublikos BK XXVIII skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams“. Pabrėžtina, kad Lietuvoje, kaip ir daugelyje kitų užsienio šalių, nusikalstamos veikos atskiruose BK skyriuose dažniausiai išdėstomos nuo sunkiausių iki lengviausių. Kita vertus, akivaizdu, kad vagystė nėra pati sunkiausia nusikalstama veika nuosavybei (už ją sunkesnės yra plėšimas, turto priedavimas), tačiau būtent vagystė turtinių nusikalstamų veikų skyriuje įvardijama pirmoji – žr. Lietuvos BK 178 straipsnį, Latvijos baudžiamojo įstatymo 175 straipsnį, Lenkijos BK 278 straipsnį, Vengrijos BK 316 straipsnį, Rusijos BK 158 straipsnį, Ukrainos BK 185 straipsnį, Italijos BK 624 straipsnį, Ispanijos BK 235 straipsnį, Japonijos BK 235 straipsnį ir kt. Manytina, kad vagystės pirmenybę BK specialiosios dalies skyriuje lemia istoriškai susiklosčiusios priežastys (vagystė – pati „seniausia“ turtinė nusikalstama veika), statistiniai rodikliai (labiausiai iš turtinių nusikalstamų veikų paplitusi¹⁵) bei aplinkybė, kad vagystė, apibrėžta Lietuvos BK 178 straipsnyje, yra bendroji norma daugelio kitų BK XXVIII skyriaus normų atžvilgiu, t. y. vagystė laikytina „standartine“ svetimo turto užvaldymo forma.

¹² RTFSR baudžiamasis kodeksas. Vilnius, 1952; Lietuvos TSR baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 1961, nr. 18-147.

¹³ Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. (Vilnius, 2001), p. 344.

¹⁴ Pabrėžtina, kad 2000 m. Lietuvos BK projekte buvo numatytas atvirosios vagystės atskyrimas nuo slaptosios. Atviras svetimo turto pagrobimas turėjo būti įtvirtintas kaip savarankiškas nusikaltimas. Vis dėlto dabar galiojančiame BK vagystė apima ir slaptą, ir atvirą svetimo turto pagrobimą (BK 178 straipsnis).

¹⁵ Pavyzdžiui, Informatikos ir ryšių departamento prie VRM duomenimis 2017 m. vagystės sudarė 73 proc. visų užregistruotų turtinių nusikalstamų veikų (https://www.ird.lt/lt/paslaugos/nusikalstamu-veiku-zinybinio-registro-nvzr-paslaugos/ataskaitos-1/nusikalstamumo-ir-ikiteisminių-tyrimu-statistika-1/view_item_datasource?id=826&datasource=3212&page=1) (žiūrėta 2018-02-28).

Pagal galiojančią Lietuvos BK vagystė yra svetimo turto pagrobimas. Baudžiamosios teisės doktrinoje vagystė apibrėžiama kaip tyčinis neteisėtas, neatlygintinas svetimo (paprastai kilnojamojo) turto užvaldymas pasisavinimo tikslu¹⁶. Daugelio kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose vagystė apibrėžiama panašiai kaip Lietuvos BK, tačiau kai kurios iš jų vagystės požymius pabrėžia pačiame įstatyme, kitos – baudžiamosios teisės doktrinoje. Be to, kai kurie požymiai vienose šalyse yra būtini vagystei inkriminuoti, kitose jie neturi reikšmės vagystės kvalifikavimui ir į juos tik gali būti atsižvelgiama skiriant bausmę. Japonijos BK 235 straipsnis vagystę apibrėžia taip pat kaip ir Lietuvos BK 178 straipsnis: vagystė – tai svetimo turto pagrobimas¹⁷. Kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose pateikiamos šiek tiek platesnės vagystės sąvokos: pagal Latvijos BK 175 straipsnį vagystė – tai slaptas ar atviras svetimo kilnojamojo turto pagrobimas¹⁸; pagal Estijos BK 199 straipsnį vagystė – svetimo kilnojamojo turto užvaldymas, turint tikslą neteisėtai pasisavinti¹⁹; pagal Lenkijos BK 278 straipsnį vagystė – svetimo kilnojamojo turto užvaldymas, turint tikslą pasisavinti²⁰; pagal Vokietijos BK 242 straipsnį vagystė – svetimo kilnojamojo daikto paėmimas, turint tikslą neteisėtai pasisavinti pačiam ar trečiam asmeniui²¹; pagal Vengrijos BK 370³⁶ straipsnį vagystė – svetimo daikto paėmimas, turint tikslą neteisėtai jį pasisavinti²²; pagal Prancūzijos BK 311-1 straipsnį vagystė – neteisėtas svetimo daikto pasisavinimas²³; pagal Švedijos BK 8 dalies 1 skyrių vagystė – neteisėtas paėmimas to, kas priklauso kitam, turint tikslą pasisavinti, jei pasisavinimas apima praradimą²⁴; pagal Turkijos BK 370³⁶ straipsnį vagystė – svetimo daikto paėmimas, turint tikslą pasisavinti²⁵; pagal Danijos BK 276 paragrafą vagystė – bet kokio materialaus objekto paėmimas be savininko sutikimo, turint tikslą iš neteisėto pasisavinimo gauti materialinės naudos sau ar trečiajam asmeniui²⁶; pagal Italijos BK 624 straipsnį vagystė – svetimo kilnojamojo turto užvaldymas, siekiant naudos sau ar kitiems asmenims²⁷; pagal Rusijos BK 158 straipsnį vagystė

¹⁶ O. Fedosiukas. // http://www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/nusik_turtui_1.ppt#43 (žiūrėta 2018-02-05); Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. Vilnius, 2013. P. 331.

¹⁷ The penal code of Japan. EHS Law bulletin series. EHS Vol. II PA-PC. 2006. P. 47.

¹⁸ Criminal Code of the Republic of Latvia (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/19>) (žiūrėta 2019-01-16).

¹⁹ Criminal Code of the Republic of Estonia (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2019-01-16).

²⁰ Criminal Code of the Republic of Poland (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2019-01-16).

²¹ [Criminal Code of the Federal Republic of Germany](http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes) (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2019-01-16).

²² [Criminal Code of the Republic of Hungary \(2012\) \(English version\)](http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes) (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2019-01-16).

²³ Criminal Code of the French Republic (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2019-01-16).

²⁴ Criminal Code of the Kingdom of Sweden (English version) (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2019-01-16).

²⁵ [Penal Code of Turkey \(2004, amended 2016\)](http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes) (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2019-01-16).

²⁶ The Danish Criminal Code & The Danish Corrections Act. 2 nd Edition. (Denmark, 2003), p. 55.

²⁷ The Italian Penal code. (London, 1978), p. 212.

– slaptas svetimo turto pagrobimas²⁸; pagal Ukrainos BK 185 straipsnį vagystė – slaptas svetimo turto pagrobimas²⁹; pagal Australijos Pavyzdinio BK 15.1 straipsnį vagystė – neteisėtas svetimo turto pasisavinimas, turint tikslą visam laikui atskirti turtą nuo savininko³⁰; pagal Anglijoje galiojantį Vagystės aktą (*The Theft act* 1968, S. 1(1)) vagystė – neteisėtas kitam priklausančio turto pasisavinimas, turint tikslą atskirti asmenį nuo turto visam laikui³¹.

Pagal tai, kiek ir kokių požymių taikoma apibrėžiant (kriminalizuojant) vagystę minėtų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose, juos (požymius) galima suskirstyti taip:

- 1) vagystės dalykas ir veika (Lietuvos BK, Japonijos BK, Prancūzijos BK);
- 2) vagystės dalykas, veika, būdas (Latvijos baudžiamasis įstatymas, Rusijos BK, Ukrainos BK);
- 3) vagystės dalykas, veika, tikslas (Estijos BK, Lenkijos BK, Vokietijos BK, Vengrijos BK, Švedijos BK, Turkijos BK, Australijos Pavyzdinis BK, Anglijos Vagystės aktas);
- 4) vagystės dalykas, veika, motyvas (Danijos BK, Italijos BK).

Be to, kaip matyti iš pateiktų vagystės apibrėžimų, vienos šalys (Lietuva, Latvija, Prancūzija, Japonija, Rusija, Ukraina), apibrėžiant (kriminalizuojant) vagystę, taiko tik objektyviusius požymius (dalyką, veiką, būdą), kitos (Estija, Lenkija, Švedija, Vokietija, Vengrija, Danija, Italija, Turkija, Anglija, Australija) šalia objektyviųjų įtraukia ir subjektyviusius (tikslą ar motyvą). Toliau darbe bus analizuojami objektyvieji ir subjektyvieji požymiai, taikomi kriminalizuojant vagystę.

OBJEKTYVIŲJŲ POŽYMIŲ ĮTVIRTINIMAS KRIMINALIZUOJANT VAGYSTĘ

Kriminalizuojant vagystę baudžiamuosiuose įstatymuose vienos šalys, tarp jų ir Lietuva, vagystės dalyku įvardija svetimą turtą (Latvija, Estija, Lenkija, Rusija, Italija, Australija, Anglija), kitos – svetimą daiktą (Vokietija, Vengrija, Prancūzija, Turkija), dar kitos vagystės dalyką apibrėžia labai abstrakčiai. Antai, pagal Švedijos BK 8 dalies 1 skyrių už vagystę atsako asmuo, kuris neteisėtai paima tai, kas priklauso kitam, turėdamas tikslą pasisavinti, jei pasisavinimas apima praradimą. Be to, kai kurių šalių baudžiamuosiuose įstatymuose, pateikiant vagystės sąvoką, pabrėžiamas kilnojamas (judamas) turto pobūdis (Latvijos baudžiamasis įstatymas, Estijos BK, Vokietijos BK, Lenkijos BK, Italijos BK). Lietuvos baudžiamosios teisės teorijoje vagystės dalyku taip pat paprastai laikomas tik kilnojamas turtas³². Tuo tarpu Kanadoje

²⁸ Уголовный кодекс Российской Федерации (<http://www.garweb.ru/project/law/doc/10008000.10008000-001.htm>) (žiūrėta 2019-01-16).

²⁹ Criminal Code of Ukraine (2001, amended 2010) (English version) (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2019-01-16).

³⁰ The Model Penal Code of Australia (<http://wings.buffalo.edu/law/bclc/web/website.codecomp2.htm>) (žiūrėta 2012-10-20).

³¹ A.T.H. SMITH. Property offences. The protection of property through the criminal law. London, 1994. P. 27.

³² Civilinėje teisėje kilnojamaisiais laikomi daiktai, kuriuos galima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties ir iš esmės nesumažinus jų vertės, jeigu įstatymai nenustato ko kita (CK 1.98 straipsnio 4 dalis). Nekilnojamieji daiktai yra žemė ir kiti daiktai, kurie susiję su žeme ir kurių negalima perkelti iš vienos vietos į kitą nepakeitus jų paskirties bei iš esmės nesumažinus jų vertės (pastatai, įrenginiai,

vagystės dalyku gali būti ir nekilnojamasis turtas. Pagal Kanados BK 322 straipsnio 1 dalį, už vagystę atsako tas, kas neteisėtai, neturėdamas jokios teisės, paima arba perima sau ar trečiajam asmeniui valdyti bet ką, nesvarbu ar kilnojamąjį, ar nekilnojamąjį objektą, turėdamas tikslą atskirti nuo jo savininką laikinai ar visam laikui³³. Anglijoje turtas apibūdinamas dar plačiau – 1968 m. Vagystės aktas (*The Theft act*) turtą apibrėžia kaip pinigus, bet kokį kitą kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, taip pat reikalavimo teisę bei kitą nematerialų turtą³⁴. Kadangi pagal Lietuvos galiojančią BK turtinių nusikalstamų veikų dalykas yra ne tik turtas, bet ir turtinė teisė bei turtinis interesas, turto sąvoką netikslinga aiškinti plačiąja prasme³⁵. Lietuvos baudžiamosios

sodiniai ir kiti daiktai, kurie pagal paskirtį ir prigimtį yra nekilnojamieji). Nekilnojamiesiems daiktams taip pat prilyginami įstatymuose numatyti laivai, orlaiviai, kuriems nustatyta privaloma teisinė registracija. Įstatymai gali pripažinti nekilnojamaisiais daiktais ir kitą turtą (CK 1.98 straipsnio 2 ir 3 dalys). Akivaizdu, kad dažniausiai užvaldyti nekilnojamąjį turtą (pavyzdžiui, žemę, vandens objektus ir pan.) teisiškai įmanoma tik įgijus atitinkamus dokumentus. Šiuo atveju svarbesnis ne fizinis, bet teisinis turto perdavimo aspektas, todėl tai būtų ne svetimo turto pagrobimas, bet turtinių teisių neteisėtas įgijimas, kvalifikuotinas pagal kitus BK straipsnius (Žr. КЛЕПИЦКИЙ, И. А. Недвижимость как предмет хищения и вымогательства. Государство и право, 2000, Nr. 12. С. 12). Tačiau tam tikri daiktai, pavyzdžiui, laivai ir orlaiviai, kuriems nustatyta privaloma teisinė registracija, laikomi nekilnojamaisiais ne dėl savo prigimties, bet tik remiantis įstatymais (CK 1.98 straipsnio 3 dalis). Šių daiktų nekilnojamas statusas neužkerta galimybės neteisėtai jų užvaldyti, todėl jie gali būti vagystės dalyku nepaisant kokių nors įstatyminių apribojimų. Taigi jei daiktą įmanoma fiziškai pagrobti, jis gali būti vagystės dalykas. Kita vertus, turtu laikyti tik kilnojamąjį daiktą netikslinga, nes negalima baudžiamojoje ir civilinėje teisėje tų pačių sąvokų aiškinti skirtingai.

³³ Penal Code of Canada (<http://wings.buffalo.edu/law/bcl/web/website.codecomp2.htm>) (žiūrėta 2008-10-20).

³⁴ SMITH, A. T. H. Property offences. The protection of property through the criminal law. (London, 1994), p. 45.

³⁵ Baudžiamosios teisės literatūroje vartojamos plačioji ir siauroji turto sampratos. Pagal siaurąją turto sampratą, turtas yra tik materialus daiktas (lot. res corporales). Siauroji turto samprata egzistavo tarybiniu laikotarpiu (žr.: M. Apanavičius. Nusikaltimai socialistinei nuosavybei. Vilnius, 1970. P. 38–44; Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras. Vilnius, 1989. P. 165). Tuo tarpu plačiąja prasme turtas apima visą turtinių santykių sferą (plačiau žr.: E. Sinkevičius, O. Fedosiukas. Turto problema baudžiamojoje teisėje. Justicija, 1999, nr. 5–6; V. Stankevičius. Baudžiamoji teisė. Kaunas, 1925. P. 185, 186; D. Bukelienė. Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir iššvaistymą. Vilnius, 2008. P. 62; E. Sinkevičius. Neteisėtas banko kredito gavimas arba panaudojimas ir jų kvalifikavimas. Vilnius, 2002. P. 44). 2000 m. BK, priešingai nei 1961 m. BK, turtinių veikų objektu laiko ne tik nuosavybę, bet ir turtines teises bei turtinius interesus. Tokia plati turtinių veikų objekto aprėptis lemia ir turto sąvokos suvokimą. Antai pagal 1961 m. BK visų turtinių nusikaltimų objektu buvo laikoma tik nuosavybė, todėl, siekiant užtikrinti turtinių santykių apsaugą visa apimtimi, turtas kaip šių veikų dalykas buvo suprantamas plačiąja prasme. Tuo metu, aiškindami įvairias turto sąvokas, teisininkai siūlė turtą apibrėžti ne vien tik kaip materialius daiktus, bet kaip daiktų, turtinių teisių ir pareigų visumą (juridinė turto samprata) (žr.: O. Fedosiukas. Turto prievartavimas ir jo kvalifikavimas. Vilnius, 2002. P. 70, 71; A. Drakšienė. Baudžiamoji atsakomybė už vagystę. Teisė, 2000, nr. 37. P. 18). Nagrinėdami turtinių veikų dalykus, kai kurie autoriai (O. Fedosiukas, E. Sinkevičius, R. Hauser, J. Røberg, I. A. Klepickij) remdavosi dar platesne – ekonomine turto samprata, pagal kurią turtu pripažįstama pinigais įkainojamų materialinių ir nematerialių vertybių visuma, taip pat pelnas, kuris galėjo būti gautas (žr.: O. Fedosiukas. Turto prievartavimas ir jo kvalifikavimas. Vilnius, 2002. P. 73; КЛЕПИЦКИЙ, И. А. Собственность и имущество в уголовном праве. Государство и право. 1997, nr. 5. С. 74–83; HAUSER, R., RØBERG, J. Schweizerisches Strafgesetzbuch. 12 Auflage. Zürich, 1992. P. 181; Leipziger Kommentar, Großkommentar, Bd. 6. Berlin, New York, 1988. P. 123). Šiandien, remiantis teorinėmis civilinės ir baudžiamosios teisės nuostatomis, terminas „turtas“, kaip BK XXVIII

teisės doktrinoje turtui, kaip vagystės dalykui, apibūdinti priskiriami trys pagrindiniai požymiai: svetimumas, materialumas, ekonominė vertė³⁶. Ekonominė prasme turtu galima vadinti tik daiktus, turinčius tam tikrą vertę, kuri gali būti įvertinta pinigais³⁷. Dar XIX amžiaus pabaigoje K. Pobedonoscevas rašė: „Esminė turto savybė – tai galimybė paversti jį pinigais.“³⁸ Nors Lietuvos civilinis kodeksas (toliau Lietuvos CK) daiktus pagal jų vertę skirsto į įprastinę, ypatingą ir asmeniniais tikslais pagrįstą vertę turinčius daiktus³⁹, vagystei kvalifikuoti paprastai yra svarbi tik įprastinė daikto vertė. Ypatingoji daikto vertė (išskyrus kai daiktas yra didelės kultūrinės, istorinės ir pan. reikšmės vertybė) gali turėti įtakos sprendžiant kitus su baudžiamąja atsakomybe susijusius klausimus, pavyzdžiui, nustatant žalos atlyginimą. Daiktas, kurio vertė pagrįsta vien tik asmeniniais tikslais, taip pat nelaikomas turtu, nors pagal Lietuvos CK gali būti nuosavybės ir kitų daiktinių teisių objektas. O. Fedosiukas ir D. Bukelienė nurodo, kad negalima vadinti turtu daikto, kuris reikšmingas tik vienam žmogui ir objektyviai negali tenkinti kitų asmenų poreikių ir dėl to neturi jokių galimybių tapti preke. Vien tik subjektyvią vertę turintys dalykai gali būti savininko viešpatavimo objektu, tenkinti tam tikrus jo poreikius ir šia prasme būti jo nuosavybe net ir neturėdami ekonominio turinio. Turto sąvoka tuo ir ypatinga, kad suponuoja galimybę įvertinti jį pinigais – visuotiniu turto ekvivalentu. Taip nubrėžiama riba tarp turtinės ir neturtinės asmens sferos. Vadinasi vien tik subjektyvią vertę turintys objektai, nors ir gali būti nuosavybe, negali būti vadinami turtu, nes tai panaikintų pačios turto sąvokos pagrindą⁴⁰. Pavyzdžiui, žmogus turi jam labai svarbią nuotrauką, tačiau, kad ir kaip jis ją vertintų, šis daiktas netaptų turtu (išskyrus atvejį, jei būtų nustatyta, kad daiktas yra didelės kultūrinės, istorinės ir pan. reikšmės vertybė), nes neturi jokios objektyvios piniginės vertės ir galimybės dalyvauti pinigų ir prekių apyvartoje. Pavogus tokią svetimą nuotrauką, jo savininkui būtų padaroma ne turtinė, o moralinė žala. Tuo tarpu vagystės padariniai gali būti tik turtiniai. Kita vertus, dėl tokio požiūrio į asmeninę vertę turinčio daikto pagrobimą, kuris nepripažįstamas vagyste, Lietuvoje ši veika lieka nekriminalizuota ir tarsi nebaustina. Todėl pritariama baudžiamosios teisės teorijoje

skyriaus nusikalstamų veikų dalykas, turi būti suprantamas siaurai (kaip materialus daiktas), nes jei įstatymo leidėjas vadovautųsi juridine turto doktrina, pagal kurią turtą sudaro turtinių teisių ir prievolių visuma, būtų beprasmiška minėti dar ir teisę į turtą ar turtinę teisę.

³⁶ O. Fedosiukas. Turto prievartavimas ir jo kvalifikavimas. (Vilnius, 2002), p. 73; Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. Vilnius, 2001. P. 335; A. Drakšienė. Baudžiamoji atsakomybė už vagystę. Teisė, 2000, Nr. 37. P. 18; A. Vosyliūtė. Baudžiamoji atsakomybė už kvalifikuotą vagystę. Daktaro disertacija. (Vilnius, 2009), p. 29-45; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas Nr. 52 Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose. Teismų praktika, 2005, Nr. 23. P. 316.

³⁷ Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 1 knyga. Vilnius, 2001. P. 335; D. Bukelienė. Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir iššvaistymą. Vilnius, 2008. P. 78, 79; Fedosiukas, O. http://www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/nusik_turtui_1.ppt#43; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas Nr. 52 Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose. Teismų praktika, 2005, Nr. 23. P. 316.

³⁸ К. Победоносцев. Курс гражданского права. Первая часть. Спб., 1896. С. 1.

³⁹ Įprastinė daikto vertė priklauso nuo naudos, kurią paprastai galima iš jo gauti (CK 4.11 straipsnio 1 dalis). Ypatinga daikto vertė priklauso nuo naudos, kurią asmuo gauna pats valdydamas daiktą, juo naudodamasis ar disponuodamas (CK 4.11 straipsnio 2 dalis). Asmeniniais tikslais pagrįsta daikto vertė priklauso nuo savybių, kurias asmuo priskiria daiktui dėl savo išskirtinių ryšių su tuo daiktu, nepaisydamas naudos, kurią paprastai galima iš jo gauti (CK 4.11 straipsnio 1 dalis).

⁴⁰ O. Fedosiukas. Nuosavybė ir turtas civiliniame ir baudžiamajame kodeksuose. Jurisprudencija, 2002, t. 28(20). P. 84; O. Fedosiukas. Turto prievartavimas ir jo kvalifikavimas. Vilnius, 2002. P. 70; Bukelienė, D. Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir iššvaistymą. (Vilnius, 2008). p. 79.

išreikštai nuostatai, kad būtų logiškiau vagystės dalyką formuluoti pagal daugelio šalių baudžiamųjų įstatymų pavyzdį – įvardijant jį daiktu ir taip užtikrinant „neturtinės“ nuosavybės apsaugą nuo grobimų⁴¹. Dėl ekonominės vertės nebuvimo „turtu“ nelaikytini ne tik vien asmeninę subjektyvią vertę turintys, bet ir kiti ne piniginės ar prekinės paskirties daiktai: įvairūs dokumentai (išskyrus tuos, kurie turi didelę kultūrinę, istorinę, mokslinę ir pan. reikšmę), mokėjimo instrumentai (banko mokėjimo kortelės), blankai, antspaudai, raktai, žetonai ir t. t. (išskyrus atvejus, kai minėti daiktai skirti parduoti). Kai kurių minėtų daiktų (pavyzdžiui, dokumentų) pagrobimas kvalifikuojamas pagal kitus Lietuvos BK straipsnius. Lenkijoje, skirtingai nei Lietuvoje, vagystės dalyku laikomos ir kortelės, suteikiančios teisę gauti pinigų iš bankomato, o jų pagrobimas kvalifikuojamas pagal tą patį straipsnį kaip ir vagystė, tik taikoma kita jo dalis (Lenkijos BK 278 straipsnio 5 dalis). Lietuvoje banko kortelių pagrobimas sudaro savarankišką nusikaltimą (BK 214 straipsnis), todėl banko kortelės nėra vagystės dalykas.

Kai kuriose šalyse, taip pat ir Lietuvoje, elektros ar kitos rūšies energijos grobimas išskiriamas į atskirą nusikaltimo sudėtį, todėl įvairių rūšių energija nelaikoma vagystės dalyku (Lietuvos BK 179 straipsnis⁴², Vokietijos BK 248 straipsnis). Kai kuriose užsienio šalyse, kuriose elektros ar kitokia energija prilyginama kilnojamajam turtui yra pripažįstama vagystės dalyku (Italijos BK 624 straipsnio 2 dalis, Danijos BK 276 straipsnis, Lenkijos BK 278 straipsnio 5 dalis, Japonijos BK 245 straipsnis).

Pati vagystės veika kitų užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose įvardijama skirtingai: „pagrobimu“ (Latvijoje, Rusijoje, Japonijoje), „užvaldymu“ (Estijoje, Lenkija, Italija), „pasisavinimu“ (Prancūzija, Australija, Anglija), „paėmimu“ (Vokietija, Vengrija, Švedija, Turkija, Danija). Daugelis šalių neatskleidžia šių sąvokų įstatymuose, išskyrus Rusiją, kuri BK 158 straipsnio pirmoje pastaboje pagrobimą apibrėžia kaip „savanaudiškais tikslais, neteisėtą, neatlygintą svetimo turto paėmimą ir (arba) naudojimąsi svetimu turtu kaltininko arba kitų asmenų naudai, padarant žalą savininkui arba kitam turto valdytojui“⁴³. Kita vertus, kad ir koks terminas vartojamas vagystės veikai apibrėžti, daugelio užsienio šalių baudžiamosios teisės doktrina pabrėžia, kad baigtai vagystės veikai kvalifikuoti neužtenka vien turto paėmimo, turi būti jo užvaldymas⁴⁴. Būtina atkreipti dėmesį, kad BK 178 straipsnio 1 dalies dispozicijoje nėra

⁴¹ Vakarų Europos ir JAV baudžiamieji įstatymai vagystės dalyką apibūdina kaip svetimą judamąjį daiktą, lyg ir pripažindami subjektyvią vertę turinčius daiktus vagystės dalyku. Pavyzdžiui, pagal Vokietijos ir Prancūzijos BK turinčio tik asmeninę vertę daikto pagrobimas taip pat laikomas vagyste.

⁴² Pažymėtina, kad neteisėtas įvairių rūšių energijos savinimasis kvalifikuojamas pagal Lietuvos BK 179 straipsnį tik tada, kai pasireiškia naudojimosi atitinkama tiekimo linija. Tačiau, pavyzdžiui, dujos ar vanduo gali būti parduodami vartotojams ne tik per tiekimo linijas, bet ir įvairiose talpose. Tokiu atveju, dujų ar vandens pripildytas balionas gali būti vagystės dalyku (žr.: Fedosiukas, O. Turtinė nauda kaip nusikalstamos veikos dalykas: sisteminė normų analizė. Baudžiamosios teisės specialiosios dalies klausimai. Jurisprudengija, 2004, t. 60(52). P. 88).

⁴³ Уголовный кодекс Российской Федерации (<http://www.garweb.ru/project/law/doc/10008000.10008000-001.htm>) (žiūrėta 2008-10-20).

⁴⁴ A. Drakšienė. Baudžiamoji atsakomybė už vagystę. Teisė, 2000, t. 37; Wessels, J., Hillenkamp, T. Strafrecht, besonderer Teil/2. Sraftaten gegen Vermögenswerte. Heidelberg, 1999; ЛОПАШЕНКО, Н. А. Преступления против собственности. М.: ЛексЭст, 2005. С. 225. Anglijos teoretikai, analizuodami vieną iš vagystės požymių – „pasisavinimą“, nurodo, kad vagystės veika yra daugiau nei „paėmimas ir nusinešimas“ (plačiau apie tai žr.: SMITH, A. T. H. Property offences. The protection of property through the criminal law. London, 1994. P. 131). Vokietijoje, kur vagystės veika įvardijama „paėmimo“ terminu, šis terminas apima daikto paėmimą ir pasisavinimą (užvaldymą) (žr.: Drakšienė, A., Stauskienė, E. Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose. Vilnius, 1998. P. 38).

aiškios nuorodos į kokius nors pagrobimo sukeltus padarinius, pavyzdžiui, turtinės žalos padarymą, tačiau apie padarinių būtinumą vagystės atveju galima spręsti remiantis gramatiniu „pagrobimo“ termino aiškinimu, t. y. jei nusikaltimo baigtumui konstatuoti pakaktų tik veiksmų atlikimo (formalioji sudėtis), jie būtų įvardyti kaip grobimas, nevartojant priešdėlio *pa-*, todėl reiktų sutikti su V. Piesliaku, kad žodis „pagrobimas“ yra gana imlus – reiškia ir pačią veiką, ir padarinius⁴⁵. Vagystės padariniai yra turtinio pobūdžio, jie atsiranda, kai savininkas ar teisėtas valdytojas netenka turto, o kaltininkas įgyja realią galimybę faktiškai valdyti, naudotis ir disponuoti turtu savo nuožiūra. Pabrėžtina, kad vagystės atveju nusikalstamų padarinių atsiranda net ir tada, kai nėra padaroma žala nusikaltimo dalykui. Pavyzdžiui, pavagiamas paveikslas, kuris yra nusikaltimo dalykas, bet jis nenukenčia nuo vagystės, o nusikalstamų padarinių – turtinės žalos paveikslas savininkui atsiranda. Vagystės sudėtis yra materialioji, todėl vagystės baigtumui konstatuoti nepakanka, kad turtas būtų paimitas; būtina nustatyti, kad kaltininkas turtą užvaldė, t. y. įgijo realią galimybę faktiškai valdyti turtą, naudotis ir disponuoti juo savo nuožiūra. Pabrėžtina, kad realios galimybės faktiškai valdyti turtą, naudotis ir disponuoti juo savo nuožiūra, įgijimo momentas (vagystės baigtinumas) skiriasi esant skirtingoms vagystės rūšims⁴⁶. Be to, esant materialiai nusikaltimo sudėčiai, būtina nustatyti priežastinį ryšį tarp kaltininko veikos (neteisėto, neatlygintino svetimo turto užvaldymo) ir padarinių (turtinės žalos). Šį ryšį nustatyti vagystės atveju paprastai nebūna sudėtinga, todėl ši tema detaliau nenagrinėjama.

Vagystės būdas (slaptas ar atviras) kai kuriose valstybėse veikos kvalifikavimui reikšmės neturi. Pavyzdžiui, pagal Lenkijos, Latvijos ir Estijos baudžiamuosius įstatymus ir atviras, ir slaptas svetimo turto pagrobimas laikomas vienodai pavojinga veika ir kvalifikuojamas pagal tą patį BK straipsnį ir jo dalį kaip paprasta vagystė. Tuo tarpu pagal Rusijos ir Ukrainos baudžiamuosius įstatymus atviroji vagystė traktuojama kaip savarankiškas nusikaltimas nuosavybei (Rusijos BK 161 straipsnis, Ukrainos BK 186 straipsnis), todėl šių šalių baudžiamuosiuose įstatymuose vagystė apibrėžiama tik kaip slaptas svetimo turto pagrobimas (Rusijos BK 158 straipsnis, Ukrainos BK 185 straipsnis). Danijoje, atsižvelgiant į vagystės padarymo būdą, veika gali būti pripažinta kvalifikuota vagyste, už kurią baudžiamoji atsakomybė reglamentuojama atskirame straipsnyje (Danijos BK 286 straipsnis), o paprastą vagystę (Danijos BK 276 straipsnis) sudaro tik slaptas svetimo turto pagrobimas. Lietuvoje atviras pagrobimas taip pat laikomas pavojingesne veika, tačiau jis numatytas tame pačiame straipsnyje kaip ir vagystė, tik kitoje jo dalyje, vadinasi, bendrąja prasme vagystė apima abi šias formas. Priklausomai nuo to, atvirai ar slaptai padaryta vagystė, veika kvalifikuojama kaip paprasta vagystė (BK 178 straipsnio 1 dalis) arba kaip kvalifikuota vagystė (BK 178 straipsnio 2 dalis).

Apibendrinant galima teigti, kad pagal kitų užsienio šalių baudžiamuosius įstatymus vagystė dažniausiai suprantama taip pat kaip ir pagal Lietuvos baudžiamąjį įstatymą, išskyrus Rusijos ir Ukrainos baudžiamuosius įstatymus, pagal kuriuos vagyste laikomas tik slaptas svetimo turto pagrobimas. Pagal kai kurių šalių (Vokietijos, Lenkijos, Vengrijos, Prancūzijos) baudžiamuosius įstatymus vagystės dalykas suprantamas siauriau nei pagal Lietuvos BK, o pagal dar kitų (Kanados ir Anglijos) – plačiau. Įvertinus dabartinį Lietuvos BK įtvirtintą teisinį reglamentavimą manytina, kad vagystės dalyko išplėtimas nėra tikslingas, tačiau diskutuotina dėl siauresnio vagystės dalyko nustatymo.

⁴⁵ V. Piesliakas. Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. Vilnius, 2006. P. 271.

⁴⁶ Plačiau apie vagystės baigtumo nustatymą žr.: A. Vosyliūtė. Vagystės baigtumo nustatymo problemos Lietuvos Respublikos teismų praktikoje. Nr. 64 (Teisė. 2007), p. 135-155.

SUBJEKTYVIŲJŲ POŽYMIŲ ĮTVIRTINIMAS KRIMINALIZUOJANT VAGYSTĘ

Subjektyvieji požymiai (motyvas ir tikslas) kriminalizuojant vagystę Lietuvos BK 178 straipsnyje nėra įtvirtinti. Tuo tarpu kai kurių užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose vagystė apibrėžiama ir savanaudiškumo požymiu – siekiu gauti (materialinės) naudos (Danijos BK, Italijos BK, Rusijos BK). Pagal Lietuvos BK ir Vokietijos BK svetimo turto pagrobimas pripažįstamas vagyste nepriklausomai nuo to, kokiais motyvais jis padarytas. Taip siekiama apginti nuosavybę nuo bet kokių pasikėsinimų, nesvarbu, ar jie būtų padaromi savanaudiškais, ar altruistiniais motyvais. Kita vertus Lietuvos teismų praktikoje vagysčių bylose galima aptikti atvejų, kur motyvas turi reikšmę sprendžiant kaltės klausimus, t. y. tyčios pagrobti svetimą turtą buvimą kaltininko veikoje. Pirmos instancijos teismo N. T. buvo nuteistas už tai, kad 2014 m., <...> siekdamas pagrobti svetimą turtą, perlipęs per tvorą, įsibrovė į J. A. aptvertą ir vaizdo kamera filmuojamo kiemo teritoriją ir nuo vandens cisternos pagrobė svetimą turtą – J. A. priklausančią vaizdo kamerą (127,43 Eur (440 Lt) vertės). Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, pritardamas apeliacinės instancijos teismo sprendimui išteisinti nuteistą, motyvuoja “ <...> *Kaip matyti iš bylos medžiagos, išteisintasis N. T. neneigė, kad tai jis paėmė nukentėjusiajam (kaimynui) priklausančią vaizdo kamerą, tačiau tvirtino, kad sumanymo pagrobti svetimą kamerą jis neturėjo, tai padarė, siekdamas nutraukti jo teritorijos stebėjimą ir privataus gyvenimo pažeidinėjimą; su kaimynu jau seniai konfliktuoja ir nesutaria*“⁴⁷. *Taigi, nors motyvas Lietuvoje kriminalizuojant vagystę nėra įtvirtintas baudžiamajame įstatyme, tam tikrais atvejais jis apsprendžia tyčios pagrobti svetimą turtą turinį ir turi reikšmę pripažįstant veiką vagyste.*

Skirtingai nei Lietuvos BK, daugelio užsienio valstybių įstatymuose pateikiami vagystės apibrėžimai nurodo ir svetimo turto pagrobimo (paėmimo) tikslą: turint tikslą neteisėtai pasisavinti (Estija, Vokietija, Lenkija, Vengrija, Švedija, Turkija). Pagal Anglijos Vagystės aktą ir Australijos Pavyzdinį BK, būtinas vagystės požymis yra tikslas visam laikui atskirti turtą nuo savininko⁴⁸. Anglijos Baudžiamojo įstatymo apžvalgos komitetas, aštuntajame pranešime diskutuodamas, ar vagystė apima neteisėtą laikiną pasinaudojimą svetimu turtu, ar ši veika turi būti kriminalizuota atskirai, pabrėžė, kad neteisėtai laikinai naudodamasis svetimu turtu kaltininkas neatlygintinai gauna naudos iš paimto svetimo turto, o savininkas atskiriamas nuo savo turto (turtas gali būti prarastas, sugadintas arba savininkas praranda galimybę juo naudotis tol, kol jis bus grąžintas). Vis dėlto komitetas pasisakė prieš baudžiamosios atsakomybės už vagystę ribų išplėtimą, t. y. įtraukimą į vagystės sąvoką ir laikiną pasinaudojimą svetimu turtu ar naujos veikos: „laikino svetimo turto paėmimo“ kriminalizavimą. Savo sprendimą komitetas grindė argumentais: ketinimas turtą grąžinti, net ir po ilgo laiko, padaro veiką visiškai skirtingą nuo vagystės; tokia veika nėra tiek pavojinga, kad būtų pagrindas išplėsti baudžiamosios atsakomybės už vagystę ribas; gali kilti nepageidaujamų visuomenės reakcijų. Pavyzdžiui, konfliktuojantys kaimynai ar šeimos nariai įgytų galimybę bauginti vieni kitus baudžiamuoju persekiojimu, arba bendrabučiuose gyvenantiems studentams, be sutikimo naudojantiems vieni kitų daiktus, iškiltų baudžiamosios atsakomybės grėsmė. Be to, ir policijai būtų sunku išvengti

⁴⁷ N. T p. J. A., Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, baudžiamųjų bylų skyrius (2016, Nr. 2K-357-139).

⁴⁸ Theft Act 1968, s. 1. MICHAEL, J. ALLEN & SIMON, COOPER. Cases and Materials on Criminal Law. 9th Edition. London, 2006. P. 688; HALL, L., GLUECK, SH. Cases on Criminal law and its enforcement. St. Paul, Minn. West Publishing Co., 1951. P. 196.

laiko švaistymo ir nepageidaujamų tyrimų dėl nusikaltimų, kurie nėra reikšmingi visuomenei. Komitetas taip pat pabrėžė, kad jei laikino pasinaudojimo svetimu turtu atvejai taptų dažni ir nebaudžiamumas už juos, kaltininkui motyvuojant, kad galiausiai jis ketino grąžinti turta, taptų gynybos priemone vagystės byloje, tada, nežiūrint į aukščiau pateiktus argumentus, reikėtų kriminalizuoti laikiną pasinaudojimą svetimu turtu ir numatyti pakankamai griežtą bausmę sunkesniais atvejais⁴⁹. Nepaisant to, komitetas nurodė du atvejus, kai laikinas turto paėmimas turėtų būti kriminalizuojamas kaip atskiras nusikaltimas. Atsižvelgiant į tai, Anglijos Vagystės akte (S. 12) įvardytos dvi specialios nusikaltimų rūšys, viena iš jų – transporto priemonės neteisėtas paėmimas⁵⁰. Pažymėtina, kad Lietuvoje iki 1995 m. sausio 1 d. taip pat galiojo norma, reglamentuojanti baudžiamąją atsakomybę už laikiną pasinaudojimą transporto priemone (BK 250 straipsnis). Akivaizdu, kad šio straipsnio įtakoje svetimo turto pagrobimas turėjo būti aiškinamas kaip svetimo turto užvaldymas pasisavinimo tikslu. Antai, O. Fedosiukas pabrėžė, kad norma dėl transporto priemonės nuvaymo atliko svarbią funkciją BK sistemoje⁵¹. Deja, 1994 m. liepos 19 d. įstatymu BK 250 straipsnis dėl neteisėto laikino pasinaudojimo transporto priemone buvo panaikintas, o transporto priemonių „nuvaymo“ atvejai prilyginti vagystei⁵². Kaip teisingai pastebi kai kurie autoriai: „panaikinus minėtą normą, Lietuvos baudžiamajoje teisėje turto pagrobimo teorija šiek tiek „susvyravo“, nes laikinas svetimo automobilio užvaldymas nuo šiol pripažįstamas vagyste, net jei byloje nenustatyta pasisavinimo ir negrįžtamo daikto netekimo požymių“⁵³. Pažymėtina, kad iš savininko ar teisėto turto valdytojo galimybė valdyti, naudotis ir disponuoti jam priklausančiu turtu gali būti atimta iki turto užvaldymo (vagystės baigtumo). Kai kurie autoriai (O. Fedosiukas) pasisavinimo tikslą kaip būtina vagystės požymį mėgina pagrįsti išplečiant pagrobimui būdingą neatlygintinumą požymį, t. y. neatlygintinumą sieja ir su turto netekimo negrįžtamumu (su faktu, kad jis paimamas iš teisėto valdymo visam laikui)⁵⁴. Vis dėlto reikia pripažinti, kad šiuo metu, nesant Lietuvos BK straipsnio, reglamentuojančio baudžiamąją atsakomybę už laikiną pasinaudojimą transporto priemone, sudėtingiau pagrįsti ir pasisavinimo tikslą, kaip būtina pagrobimo požymį. Ši problema

⁴⁹ Criminal Law Revision Committee's Eighth Report, Cmnd. 2977; MICHAEL, J. ALLEN & SIMON, COOPER. Cases and Materials on Criminal Law. 9th Edition. London, 2006. P. 750.

⁵⁰ Minėtas aktas nustato, kad asmuo padaro nusikaltimą, jei be savininko ar teisėto valdytojo sutikimo paima bet kokią transporto priemonę savo ar kitų asmenų naudojimui arba žinodamas, kad tokia transporto priemonė paimta be sutikimo, ją vairuoja ar yra joje vežamas. Šio straipsnio 4 dalyje numatyta, kad tuo atveju, kai pritrūksta įrodymų asmenį apkaltinti vagyste, bet įrodyta, kad jis neteisėtai pasinaudojo svetima transporto priemone, prisiekusieji gali pripažinti jį kaltu padarius nusikaltimą, numatytą Theft Act 1968, s. 12. Už neteisėtą pasinaudojimą dviračiu numatyta atskira bausmė – ne daugiau kaip penkių svarų bauda (Theft Act 1968, s. 12, 5 d.).

⁵¹ O. Fedosiukas. Turtinių nusikalstamų veikų normų sistema naujame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse: probleminiai klausimai. Šiuolaikinės viešosios teisės problemos (Rusija-Lietuva) Mokslo darbų rinkinys. Voronežas, 2007. P. 310.

⁵² 1994 m. lapkričio 10 d. įstatyme „Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamajo, Pataisos darbų ir Baudžiamajo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“, priimto 1994 m. liepos 19 d., įsigaliojimo tvarkos“ buvo teigiama, kad transporto priemonių „nuvaymo“ atvejai, įsigaliojus naujiems įstatymams, turi būti vertinami kaip vagystė ar plėšimas (Valstybės žinios, 1994, nr. 92).

⁵³ O. Fedosiukas. Turtinių nusikalstamų veikų normų sistema naujame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse: probleminiai klausimai. Šiuolaikinės viešosios teisės problemos (Rusija-Lietuva) Mokslo darbų rinkinys. Voronežas, 2007. P. 311.

⁵⁴ O. Fedosiukas. Turtinė nauda kaip nusikalstamos veikos dalykas: sisteminė normų analizė. Baudžiamosios teisės specialiosios dalies klausimai. Jurisprudencija, 2004, t. 60(52). P.89.

atsispindi ir skirtingoje Lietuvos teismų praktikoje. Vienoje byloje A. T. nuteista už vagystę nesant tikslo pasisavinti. Teismas motyvuoja: „<...>nors kaltinamoji neturėjo tikslo šio daikto pasisavinti, tačiau <...> automobilis realiai buvo pagrobtas. Tai, kad automobilį kaltinamoji <...> netrukus paliko, nėra priežastis, kad būtų galima manyti, jog automobilio realiai nepagrobė“⁵⁵. Kitoje byloje, nenustačius pasisavinimo tikslo, kaltininkas išteisintas dėl vagystės. Teismas motyvuoja: „<...> kadangi svetimo turto pagrobimas yra tyčinė veika, todėl reikia pripažinti, jog pagrobimo turinyje, siejant jį su subjektyviaisiais veikos požymiais, turi būti ir svetimo turto pasisavinimo elementas. Tuo tarpu bylos aplinkybės rodo, jog nuteistasis automobiliu ketino pasinaudoti laikinai, tik M. K. padarytas administracinis teisės pažeidimas ir tuo pagrindu įvykdytas automobilio sulaukymas buvo esminis motyvas R. D. kreiptis su pareiškimu dėl pagrobimo“⁵⁶.

Dauguma kitų užsienio valstybių laikiną pasinaudojimą svetima transporto priemone kriminalizuoja atskirai nuo turto pagrobimo ir pasisavinimo tikslą skiria kaip būtiną pagrobimo požymį⁵⁷. Todėl net ir tose šalyse, kur baudžiamieji įstatymai nenurodo „pasisavinimo tikslo“ (taip pat ir Lietuvoje), šis tikslas yra pabrėžiamas baudžiamosios teisės doktrinoje. Dauguma autorių jį aiškina kaip siekį pasisavinti turtą visam laikui, negrįžtamai, todėl laikino pasinaudojimo svetimu turto, siekiant gauti kokios nors trumpalaikės naudos, nelaiko vagyste⁵⁸. Antai, O. Fedosiukas, J. Nocius, A. Drakšienė, E. Stauskienė į turto pagrobimo sąvoką įtraukia pasisavinimo tikslus. O. Fedosiukas tradicinę turto pagrobimo sampratą išdėsto taip: turto pagrobimas – tai tyčinis, neteisėtas, neatlygintinas svetimo kilnojamojo (judamojo) turto užvaldymas pasisavinimo tikslu⁵⁹. A. Drakšienė ir E. Stauskienė teigia: pagrobimas reiškia pavogimą, neteisėtą daikto paėmimą iš apibrėžtos vietos, turint tikslą jį pasisavinti⁶⁰. J. Nocius pabrėžia pasisavinimo tikslą: „vagystė – neteisėtas, neatlygintinas svetimo turto pagrobimas slapta ar atvirai veikiant, turint tikslą pagrobtą turtą valdyti, naudotis ir disponuoti juo kaip savu.“⁶¹ Daugelis minėtų autorių, nurodydami pasisavinimo tikslą, turi mintyje, kad tik užvaldymą (t. y. realios galimybės faktiškai valdyti turtą, naudotis ir disponuoti juo savo nuožiūra įgijimą), siekiant atskirti savininką ar teisėtą turto valdytoją nuo tam tikro turto visam laikui, galima laikyti pagrobimu, o laikinas svetimo turto užvaldymas pagrobimu nelaikytinas. Antai, O. Fedosiukas nurodo: „Laikinas, be tikslo pasisavinti svetimą turtą, užvaldymas nelaikomas pagrobimu.“⁶² Baudžiamosios teisės vadovėlyje nurodyta, jog vagystės subjektyviajai pusei

⁵⁵ L. B.N. p. A. T., L.G, Klaipėdos apygardos teismas, baudžiamoji bylų skyrius (2007, Nr. 1-52-50).

⁵⁶ A. B p. M. K, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, baudžiamųjų bylų skyrius (2013, Nr. 2K-228).

⁵⁷ Plačiau apie tai žr.: VOSYLIŪTĖ, A. Baudžiamoji atsakomybė už kvalifikuotą vagystę. Daktaro disertacija. Vilnius, 2009. P. 175.

⁵⁸ H. A. Лопашенко. Преступления против собственности. М.: ЛексЭст, 2005. С. 212; NOCIUS, J. Skaitytų VU TF paskaitų konspektai, 1994; A. Drakšienė, E. Stauskienė. Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose. Vilnius, 1998. P. 38; FEDOSIUKAS, O. http://www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/nusik_turtui_1.ppt#43

⁵⁹ O. Fedosiukas. // http://www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/nusik_turtui_1.ppt#43

⁶⁰ A. Drakšienė, E. Stauskienė. Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose. Vilnius, 1998. P. 38.

⁶¹ J. Nocius. VU TF skaitytų paskaitų konspektai, 1994.

⁶² O. Fedosiukas. // http://www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/nusik_turtui_1.ppt#43

nustatyti būtina, kad asmuo ne tik tyčia paimtų svetimą turtą, bet ir turėtų tikslą jį pasisavinti. Vien tik noras laikinai pasinaudoti svetimu turtu (be pasisavinimo požymio) nesudaro visų šio nusikaltimo sudėties būtinųjų požymių⁶³. Pastaruoju metu Lietuvos teismų praktikoje taip pat akcentuojama, kad „<...> nustatčius neteisėtą svetimo turto paėmimą, bet nenustatčius tyčios, nukreiptos į negrįžtamą svetimo turto užvaldymą ir atitinkamos žalos nukentėjusiajam padarymą, gali būti laikoma, kad veika neatitinka turto pagrobimo požymių BK 178 str. prasmė. Jeigu kaltininkas akivaizdžiai nori pasinaudoti daiktu tik laikinai, turi tikslą vėliau jį grąžinti arba kitaip nesiekia jo pasisavinti, tokia veika nesudaro visų šio nusikaltimo sudėties požymių<...>“⁶⁴.

Be to, akivaizdu, kad laikinas pasinaudojimas svetimu daiktu, taip pat ir transporto priemone, padaro veiką visiškai skirtingą nuo daikto užvaldymo siekiant atskirti savininką ar teisėtą turto valdytoją nuo jo visam laikui. Daiktą užvaldžius visam laikui žala nuosavybei padaroma daug didesnė nei pasinaudojus svetimu daiktu laikinai. Pirmuoju atveju žala pasireiškia pagrobto daikto praradimu, antruoju atveju – negalėjimu tam tikrą laiką disponuoti savo turtu. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos įstatymo leidėjas BK 178 straipsnyje turėtų vagystę apibrėžti kaip svetimo turto pagrobimą turint tikslą pasisavinti. Kas leistų užtikrinti Lietuvos Konstitucinio Teismo ir Europos Žmogaus Teisių Teismo akcentuojamų principų, kad veikos teisinis apibūdinimas kaip nusikalstamos baudžiamajame įstatyme turi būti išsamus, tikslus ir aiškus, įgyvendinimą.

IŠVADOS

1. Lietuvos BK 178 straipsnio 1 dalyje vagystė apibrėžta kaip svetimo turto pagrobimas. Lietuvos ir kitų užsienio šalių baudžiamuosiuose įstatymuose pateiktų vagystės definicijų analizė rodo, kad vienos šalys (Lietuva, Latvija, Prancūzija, Japonija, Rusija, Ukraina), apibrėžiant (kriminalizuojant) vagystę, taiko tik objektyviusius požymius (dalyką, veiką, būdą), kitos (Estija, Lenkija, Švedija, Vokietija, Vengrija, Danija, Italija, Turkija, Anglija, Australija) šalia objektyviųjų įtraukia ir subjektyviusius (tikslą ar motyvą).
2. Kriminalizuojant vagystę baudžiamuosiuose įstatymuose vienos šalys, tarp jų ir Lietuva, vagystės dalyku įvardija svetimą turtą (Latvija, Estija, Lenkija, Rusija, Italija, Australija, Anglija), kitos – svetimą daiktą (Vokietija, Vengrija, Prancūzija, Turkija), dar kitos (Kanada ir Anglija) vartoja platesnį terminą vagystės dalykui apibrėžti - pinigai, bet koks kitas kilnojamasis ir nekilnojamasis turtas, taip pat reikalavimo teisė bei kitas nematerialusis turtas. Kadangi pagal Lietuvoje galiojančią BK turtinių nusikalstamų veikų dalykas yra ne tik turtas, bet ir turtinė teisė bei turtinis interesas, vagystės dalyko išplėtimas, kaip ir turto sąvokos aiškinimas plačiąja prasme, nėra tikslingas. Kita vertus, siekiant užtikrinti „neturtinės“ nuosavybės apsaugą nuo grobimų, diskutuotina dėl siauresnio vagystės dalyko Lietuvos baudžiamajame įstatyme nustatymo, t. y. įvardijant jį daiktu.
3. Lietuvos įstatymo leidėjas, kriminalizuojant vagystę, nenustato vagystės subjektyviosios pusės požymio - pasisavinimo tikslo, todėl šį tikslą kaip būtiną

⁶³ Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. 1 knyga. Vilnius, 2001. P. 350.

⁶⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-122/2012, 2K-108/2013, 2K-63-648/2016, 2K-406-507/2016.

vagystės požymį sunku pagrįsti. Baudžiamosios teisės teorija ir daugelio kitų šalių baudžiamieji įstatymai vagystei apibrėžti numato būtiną tikslą pasisavinti. Siekiant užtikrinti tinkamą (išsamų, tikslų ir aiškų) vagystės kriminalizavimą Lietuvos baudžiamajame įstatyme, siūlytina Lietuvos įstatymų leidėjui BK 178 straipsnio 1 dalyje įtvirtinti vagystės subjektyviosios pusės požymį - pasisavinimo tikslą ir vagystę apibrėžti kaip svetimo turto pagrobimą turint tikslą pasisavinti.

ŠALTINIŲ SARAŠAS

Teisės aktai

1. Criminal Code of French Republic // (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2018-02-28).
2. Criminal Code of German (Strafgesetzbuch, StGB) // (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2018-02-28).
3. Criminal Code of Kingdom of Sweden (English version) // (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2018-02-18).
4. Criminal Code of the Republic of Estonia [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
5. Criminal Code of the Republic of Hungary (2012) (English version) // (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2019-01-16).
6. Criminal Code of the Republic of Latvia [interaktyvus]. Prieiga per internetą: (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/19>).
7. Criminal Code of the Republic of Poland // (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>) (žiūrėta 2019-01-16).
8. Criminal Code of Ukraine (2001, amended 2010) (English version) // (<http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>).
9. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. VIII-1864.
10. Lietuvos TSR baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 1961, Nr. 18-147.
11. LR baudžiamasis kodeksas. Valstybės žinios, 2000, Nr. 89-2741.
12. Penal Code of Canada // (<http://wings.buffalo.edu/law/bclc/web/website.codecomp2.htm>).
13. RTFSR baudžiamasis kodeksas. Vilnius, 1952.
14. Theft Act 1968, s. 12, 5 d.
15. The Danish Criminal Code & The Danish Corrections Act. 2 nd Edition. – Denmark, 2003.
16. The Italian Penal code. – London, 1978.
17. The Model Penal Code of Australia // (<http://wings.buffalo.edu/law/bclc/web/website.codecomp2.htm>).

18. The Penal Code of Japan. EHS Law bulletin series. EHS Vol. II PA-PC. 2006.
19. 1994 m. lapkričio 10 d. įstatymas Dėl Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo, Pataisos darbų ir Baudžiamojo proceso kodeksų pakeitimo ir papildymo“, priimto 1994 m. liepos 19 d., įsigaliojimo tvarkos. Valstybės žinios, 1994, Nr. 92.
20. Уголовный кодекс Российской Федерации // (http://www.garweb.ru/project/law/doc/10008000_10008000-001.htm).
21. Уголовный Кодекс Турции. – Санкт-Петербург, 2003.

Teismų praktika

22. A. B. p. M. K., Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2013, Nr. 2K-228).
23. A. L. p. M. L., Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2012, Nr. 2K-122).
24. D. V. p. O. K. ir P. B., Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2016, 2K-63-648).
25. K. J. p. A. V., V. P., E. P. ir E. D., Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2016, 2K-406-507).
26. K. J. p. D. J., Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2013, 2K-108).
27. L. B. N. p. A. T. ir L. G., Klaipėdos apygardos teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius (2007, Nr. 1-52-50).
28. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimas „Dėl Administracinių teisės pažeidimų kodekso 163(2) str. 5 ir 6 dalies atitikties Konstitucijai“. Valstybės žinios, (2005, Nr. 134-4819).
29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato nutarimas Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose. Teismų praktika, (2005, Nr. 23).
30. N. T. p. J. A., Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, Baudžiamųjų bylų skyrius, (2016, Nr. 2K-357-139).

Specialioji literatūra

31. Abramavičius Armanas, et al. Baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. (Vilnius, 2001).
32. Abramavičius Armanas, et al. Lietuvos baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. 1 knyga. (Vilnius, 2019).
33. Allen Michael J. and Cooper Simon. ALLEN & SIMON COOPER. Cases and Materials on Criminal Law. 9th Edition. (London, 2006).
34. Apanavičius M. Nusikaltimai socialistinei nuosavybei. (Vilnius, 1970).
35. Bukelienė Dalia. Baudžiamoji atsakomybė už turto pasisavinimą ir iššvaistymą. (Vilnius, 2008).
36. Drakšienė A. Baudžiamoji atsakomybė už vagystę. (Teisė, 2000). t. 37.
37. Drakšienė A., Stauskienė E. Nusikaltimai nuosavybei Lietuvos ir kitų šalių baudžiamuosiuose įstatymuose. Vilnius, 1998.

38. Fedosiukas Olegas. Dirbtinis kriminalizavimas kaip teisinės praktikos patologija. Baudžiamojo justicija ir verslas. Recenzuotų mokslinių straipsnių baudžiamosios teisės ir baudžiamojo proceso klausimais rinkinys. (Vilnius, 2016).
39. Fedosiukas Olegas, et al. Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. (Vilnius, 2013).
40. Fedosiukas Olegas. Nuosavybė ir turtas civiliniame ir baudžiamajame kodeksuose. Jurisprudencija, 2002, t. 28(20).
41. Fedosiukas Olegas. Turtinė nauda kaip nusikalstamos veikos dalykas: sisteminė normų analizė. Baudžiamosios teisės specialiosios dalies klausimai. Jurisprudencija, 2004, t. 60(52).
42. Fedosiukas Olegas. Turtinių nusikalstamų veikų normų sistema naujame Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse: probleminiai klausimai. Šiuolaikinės viešosios teisės problemos (Rusija-Lietuva) Mokslo darbų rinkinys. Voronežas, 2007.
43. Fedosiukas Olegas. Turto prievartavimas ir jo kvalifikavimas. (Vilnius, 2002).
44. Hall L., Glueck SH. Cases on Criminal law and its enforcement. St. Paul, Minn. (West Publishing Co., 1951).
45. Hauser R., Rehberg J.. Schweizerisches Strafgesetzbuch. 12 Auflage. (Zürich, 1992).
46. Leipziger Kommentar, Großkommentar, Bd. 6. (Berlin, New York, 1988).
47. Lietuvos TSR baudžiamojo kodekso komentaras. (Vilnius, 1989).
48. Milinis Albertas. et. al. Lietuvos Baudžiamoji Teisė. Specialioji dalis. Pirmoji knyga. (Vilnius, 2013).
49. Nocius J. Baudžiamoji teisė. Paskaitos. (Vilnius, 1994).
50. Smith A. T. H. Property offences. The protection of property through the criminal law. (London, 1994).
- 51.
- 52.
53. Piesliakas Vytautas. Lietuvos baudžiamoji teisė. Pirmoji knyga. (Vilnius, 2006).
54. Stankevičius V. Baudžiamoji teisė. Paskaitos. (Kaunas, 1925).
55. Sinkevičius E. Neteisėtas banko kredito gavimas arba panaudojimas ir jų kvalifikavimas. (Vilnius, 2002).
56. Sinkevičius E., Fedosiukas Olegas. Turto problema baudžiamojoje teisėje. Justicija, 1999, Nr. 5–6.
57. Švedas Gintaras. Baudžiamosios politikos pagrindai ir tendencijos Lietuvos Respublikoje. (Vilnius, 2006).
58. Švedas Gintaras. Veikos kriminalizavimo kriterijai: teorija ir praktika. t. 82, (Teisė, 2012).
59. Veršekys Paulius. Nusikalstamos veikos sudėties požymio samprata ir ją lemiantys veiksniai. ISSN 1392–1274. Teisė, 2012 (82).
60. Vosyliūtė Andželika. Baudžiamoji atsakomybė už kvalifikuotą vagystę. Daktaro disertacija. (Vilnius, 2009).
61. Vosyliūtė Andželika. Vagystės baigtumo nustatymo problemos Lietuvos Respublikos teismų praktikoje. Nr. 64. (Teisė. 2007), p. 135-155.
62. Wessels J., Hillenkamp T.. Strafrecht, besonderer Teil/2. Sraftaten gegen Vermögenswerte. (Heidelberg, 1999).

63. Клепицкий И. А. Собственность и имущество в уголовном праве. Государство и право. 1997. Nr. 5.
64. Клепицкий И. А.. Недвижимость как предмет хищения и вымогательства. (Государство и право, 2000).
65. Лопашенко Н. А.. Преступления против собственности. (М.: ЛексЭст, 2005).
66. Победоносцев К.. Курс гражданского права. Первая часть. (СПб., 1896).

Kiti šaltiniai

67. Criminal Law Revision Committee's Eighth Report, Cmnd. 2977.
68. Informatikos ir ryšių departamento prie VRM statistinės ataskaitos duomenys apie ikiteisminio tyrimo įstaigose užregistruotas nusikalstamas veikas (Forma 3Ž-ITĮ), (Forma-1Ž) // https://www.ird.lt/lt/paslaugos/nusikalstamu-veiku-zinybinio-registro-nvzr-paslaugos/ataskaitos-1/nusikalstamumo-ir-ikiteisminių-tyrimu-statistika-1/view_item_datasource?id=7610&datasource=30608 (žiūrėta 2019-03-12).
69. Informatikos ir ryšių departamento prie VRM statistinės ataskaitos duomenys apie nusikalstamumą Lietuvos Respublikoje (Forma 1-Ž) // https://www.ird.lt/lt/paslaugos/nusikalstamu-veiku-zinybinio-registro-nvzr-paslaugos/ataskaitos-1/nusikalstamumo-ir-ikiteisminių-tyrimu-statistika-1/view_item_datasource?id=826&datasource=3212&page=1 (žiūrėta 2018-02-28).
70. O. Fedosiukas. // http://www.mruni.lt/mru_lt_dokumentai/katedros/baudziamosios_teises_katedra/paskaitos/nusik_turtui_1.ppt#43.

SUMMARY

CRIMINALIZATION OF PROBLEMATIC ASPECTS OF THEFT IN THE CRIMINAL LAWS OF LITHUANIA AND OTHER COUNTRIES

Article is aimed to analyze *theft*, as it is foreseen in Article 178 (theft) of *The Criminal Code of the Republic of Lithuania*.

The *aim* of this study is to reveal the advantages and disadvantages of criminalizing theft in Lithuanian criminal law and to submit proposals to the legislator regarding adding and amending features of the act. In order to achieve these goals, *the following tasks are set*: to provide a historical overview of the criminalization of theft, to perform a detailed analysis of the criminalization of theft in the criminal laws of Lithuania and other countries, to submit proposals to the legislator of the Republic of Lithuania regarding the establishment of a certain subjective features of theft, to find out whether it is necessary to expand the subject matter of the theft in Lithuanian criminal law.

While trying to evaluate the current legal regulation established in the CC of Lithuania, at the same time the authors examine the criminal laws of other countries (Germany, Poland, Hungary, France, etc.) In their article, the authors also examine the identification of objective and subjective features in criminalizing theft. The authors point out that, for example, criminalization of theft in criminal law, in some countries, including Lithuania, name property of another (Latvia, Estonia, Poland, Russia, Italy, Australia, England) as theft, others a object of another (Germany, Hungary, France, Turkey), and still others (Canada and England) use a broader term to define the subject of theft - money, any other movable and immovable property, as well as the right of claim and other intangible property. Moreover, the authors point out that subjective features (motive and purpose) in criminalizing theft are not enshrined in Article 178 of the CC of Lithuania. Meanwhile, the criminal laws of some foreign countries also define theft as a sign of selfishness - seeking to obtain (material) benefits (Danish CC, Italian CC, Russian CC). The authors, having performed the analysis of legal acts, doctrine and criminal cases, present their conclusions in the article.

The authors of the study found that: 1) after assessing the current legal regulation established by the CC of Lithuania, it is considered that the **extension of the subject of theft is not expedient**, but it is debatable regarding **the narrower determination of the subject of theft**; 2) unlike the CC of Lithuania, the definitions of theft provided in the laws of many countries also indicate the purpose of seizure (hijacking) of property of another: with the **aim** of misappropriation (Estonia, Germany, Poland, Hungary, Sweden, Turkey); 3) in the absence of an article of the CC of the Republic of Lithuania, regulating criminal liability for temporary use of a vehicle, it is more difficult to substantiate **the purpose** of embezzlement as a necessary feature of hijacking; 4) the Lithuanian legislator should define theft in Article 178 of the CC (theft) as the abduction of another's property **with the aim of appropriation**, which would ensure the principles emphasized by the Lithuanian Constitutional Court and the European Court of Human Rights that the legal description of an act as criminal in criminal law must be complete, accurate and include clear implementation.

KEY WORDS

Theft, criminalization, property, damage, possession of property, case law.